

A contemporary approach to performance evaluation: Teacher portfolios¹

Performans değerlendirmesinde ağdaş bir yaklaşım: ğretmen dosya değerlendirmesi

Burcu Toptař²

Abstract

The aim of this study is discussing teacher portfolio's areas of usage, purposes, benefits and limits as audit approach. This study is a review article and it helps analyzing the evaluation of teacher portfolio. In this direction, the areas of usage of teacher portfolio has been examined and its benefits and limits has been tried to determined as a result of literature review. Portfolio is considered to be an approach used for the evaluation of only students. However, in many world countries, teacher portfolio is benefited from for the evaluation of teacher candidates in higher education. As a matter of fact, teacher file evaluation has a wide range of usage pre-service and in service. On the other hand, it is observed that this application is not common in terms of higher education in Turkey and enough amount of research has not been conducted on the application. Although this kind of attempts on the evaluation of teacher candidates exist by Ministry of National Education, but effectiveness of it has not been evaluated. Therefore, it is crucial to determine in which situations teacher portfolio should be used, what evaluation criterion, benefits and limits are. It has been suggested that researchs should be conducted in order to be determined the efficiency in use of the approach applied by

Özet

Bu alışmanın amacı, öğretmen dosya değerlendirmesinin (portfolyo) bir denetim yaklaşımı olarak kullanım alanlarını, amacını, faydaları ve sınırlılıklarını tartışmaktır. Makale bir derleme çalışması olup ğretmen dosya değerlendirmesinin analiz edilmesine yardımcı olmaktadır. Bu doğrultuda ğretmen dosya değerlendirmesinin kullanım alanları incelenmiş, faydaları ve sınırlılıkları alanyazın taraması neticesinde tespit edilmeye çalışılmıştır. Dosya değerlendirmesi, yalnızca öğrencilerin değerlendirilmesinde kullanılan bir yaklaşım olarak dūřünölmektedir. Ancak dūnyanın birçok ölkesinde, yükseköğretimde ğretmen adaylarının değerlendirilmesinde dosya değerlendirmesinden yararlanılmaktadır. Nitekim ğretmen dosya değerlendirmesinin hizmet öncesi ve içinde çok yaygın bir kullanım alanı bulunmaktadır. Buna karşın Türkiye'de yükseköğretim açısından bu uygulamanın yaygın olmadığı ve uygulama ile ilgili yeterli araştırmanın yapılmadığı görölmektedir. Aday ğretmenlerin değerlendirilmesinde ise Milli Eęitim Bakanlığının bu tür bir çalışmasının olduğu görölse de henüz etkililiği değerlendirilmemiştir. Bu nedenle ğretmen dosya değerlendirmesinin hangi durumlarda kullanılacağının, değerlendirme ölçütlerinin neler olduğunun, fayda ve sınırlılıklarının belirlenmesi

¹ This study was conducted in partial fulfillment of the requirements for "Contemporary Supervision Approaches" course, and the author gratefully acknowledges the invaluable help of Prof. Dr. İnyet Aydın who is the instructor of the course.

² Res. Assist., Faculty of Educational Sciences, Department of Educational Administration, burcubozgeyik@gmail.com

MoNE, and to be made improvements in this direction.

Keywords: Performance evaluation; teacher; portfolio evaluation; higher education.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

önemli görülmektedir. Bakanlık tarafından uygulanan bu yaklaşımının uygulamadaki etkililiğinin tespit edilmesi için araştırmaların yürütülmesi ve bu doğrultuda uygulamanın geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Performans değerlendirme; öğretmen; dosya değerlendirmesi; yükseköğretim.

Giriş

Eğitim ve öğretim içerisinde denetim etkinliklerinin önemli bir yerinin olduğunu ifade etmek mümkündür. Zaman içerisinde klasik denetim anlayışının kontrol etme ve hata bulmaya dönük bakış açısının yerini çağdaş denetim anlayışının rehberlik ve geliştirmeye dönük uygulamalarına bıraktığı görülmektedir. Öğretmenin performansının değerlendirilmesi ise denetim açısından her zaman üstünde durulan bir konu olmuştur; çünkü öğretmenin performansının değerlendirilmesi öğretim kalitesi ile ilişkilendirilmektedir. Nitekim öğretmenin performansının artmasının öğrenci performansını da olumlu yönden etkileyeceği belirtilebilir. Bu nedenle öğretmenlerin performanslarının değerlendirmesinde etkili yöntemlerin kullanılması gerekmektedir.

Son zamanlarda eğitimciler arasında öğretmenlerin kendi öğrenmelerini, öğretmenlik anlayışlarını ve becerilerini nasıl daha etkili şekilde değerlendirebilecekleri ile ilgili merak söz konusudur. Bu merak sonucu denetimde yapılandırmacılık temelli yeni bir paradigma gündeme gelmiştir. Buna göre öğretmenin öz değerlendirme yapabilmesi ve performansını değerlendirilmesi amacıyla dosya değerlendirmesi kullanılabilir bir yöntem olarak ifade edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) aday öğretmenlerin yetiştirilmesi ve performanslarının değerlendirilmesinde bu yaklaşımı benimsediği görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada doğrultusunda öğretmenlerin performanslarının değerlendirilmesinin bir aracı olarak ifade edilen öğretmen dosya değerlendirmesi yaklaşımı incelenmiş ve uluslararası kullanım alanları doğrultusunda tartışılmıştır.

Öğretmen Dosya Değerlendirmesi

Dosya kavramı ulusal alanyazında ürün dosyası (Urhan, 2013) ya da portfolyo (Yorulmaz, 2006) şeklinde kullanılırken, uluslararası alanyazında ise portfolio (Terry ve Eade, 1983) ya da dossier (Butler, 2006) şeklinde kullanılmaktadır. Aydın (2013) ise bu kavram için dilimizdeki en uygun sözcüğün dosya olduğunu belirtmektedir. Dosyalar öncelikle öğrencilerin değerlendirmesinde, ardından öğretmenlerin değerlendirmesinde kullanılmaya başlanan bir yöntemdir (Pelletier, 1994; Tucker, Stronge, Gareis ve Beers, 2003). Öğretmen dosyaları, bir sanatçının ürün dosyasına benzerdir. Öğretmenlerle benzer şekilde bir sanatçının dosya hazırlamasındaki amaç; onun becerilerini, yeteneklerini ve tarzını yansıtmaktır. Buna karşın bir sanatçının dosyasından farklı olarak öğretmenler, öğretimlerini yansıtıcı şekilde değerlendirmek için de dosyaları kullanmaktadır (Doolittle, 1994; Rodriguez-Farrar, 2006). Nitekim öğretmen dosyaları, öğretmenlerde yansıtıcı düşünmeyi öğretmenin bir yolu olarak ifade edilmektedir.

Öğretmenlerde yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesi oldukça önemli olarak görülmektedir. Yansıtıcı düşünme becerisine sahip bir öğretmenin, yansıtıcı düşünebilen öğrencileri olacağı ifade edilmektedir (Yorulmaz, 2006). Eğitim açısından yansıtıcı düşünme, kişinin öğretme ya da öğrenme yöntemine ilişkin olumlu ve olumsuz durumları ortaya çıkarma ve sorunları çözmeye yönelik bir düşünce sürecini ifade etmektedir (Ünver, 2003; Akt. Urhan, 2013). Buna göre öğretmen günlük yazma, eylem araştırmaları yapma ve mikro öğretim çalışmalarına katılma gibi etkinliklere katılarak yansıtıcı düşünme becerisini geliştirebilir (Wade ve Yarbrough, 1996). Öğretmen dosyaları ise yansıtıcı düşünmeyi geliştiren temel uygulamalardan biri olarak ifade edilmektedir.

Öğretmen dosyaları ilk olarak 1972 yılında Batı Florida Üniversitesinde Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümünde gündeme getirilmiştir. Ardından 1980-1981 yılında yine aynı üniversitede yapılan pilot uygulama ile bir değerlendirme yaklaşımı olarak öğretmen eğitiminde kullanılmıştır (Terry ve Eade, 1983). Öğretmen dosyaları Stanford Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen Öğretmen Değerlendirilmesi Projesi ile daha sık gündeme gelmeye başlamıştır (Shulman, 1988; Zeichner ve Wray, 2001). Bazı yazarlar (Attia, 2010; Fontana, 1995) ise öğretmen dosyalarının Vermont Eğitim Birimi ve Kentucky Eğitim Reformu tarafından yapılan çalışmalar ile popülerlik kazandığını belirtmektedirler.

Öğretmen dosyası, öğretmen tarafından üretilmiş olan çalışmaların bir koleksiyonudur. Öğretmen sınıfı ya da sınıflarıyla ilgili belge, bilgi ve dokümanları bu dosyada saklamaktadır. Bu şekilde öğretmenin süreç içerisinde yaptığı, onun bilgi ve becerisini gösteren çalışmalar bir arada görülebilmektedir (Aydın, 2013). Dosyaların bu yansıtıcı özelliği nedeniyle bazı tanımlarda öğretmen dosyalarının kanıt özelliğine vurgu yapılmaktadır. Örneğin Butler'e (2006) göre öğretmen dosyaları bir kişinin öğrenme hikâyesini ve becerilerini göstermeye yarayan kanıtların toplanmış hâlidir. Benzer şekilde Davis ve Osborne'a (2003) göre dosyalar, öğretmenlerin öğretimsel becerileri hakkında kanıt oluşturulması amacıyla sistematik bir şekilde toplanılan çalışmalardır. Antonek, McCormick ve Donato'ya (1997) göre ise öğretmen dosyaları, öğretmenin bilgisi ve öğretimsel becerisi ile ilgili kanıtların depolanmasını sağlayan bir araçtır.

Öğretmen dosyası genel bir ifadeyle, öğretmen tarafından geliştirilen ve onun öğretmenlikteki görevlerini, deneyimlerini ve gelişimini açığa çıkaran, bağlantı kuran ve tanımlayan bir dosyadır (Doolittle, 1994). Campbell ve diğerlerine (1999) göre ise öğretmen dosyası, karmaşık bir yapıya sahip olan öğretimin profesyonel gelişimini yansıtan, öğretmenin başarılarının belirlendiği, hedef temelli bir dosyalandırma sistemi olarak değerlendirmektedir (Akt. Beck, Livne ve Bear, 2005). Diğer bir ifadeyle Antonek, McCormick ve Donato (1997) tarafından öğretmen dosyası, öğretim deneyimlerinin zaman içerisindeki değişimlerini yansıtan çalışmalar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Öğretmen dosyası, öğretmenin güçlü yanlarını ve felsefesini açıklamaya yarayan en iyi dokümanlardan oluşmaktadır (Lengeling, 1996; Seldin, Miller ve Seldin, 2010). Öğretmen dosyası kişinin kendisinin seçtiği özerkliğinin bir yansıması şeklindedir (Peterson, 2002). Öğretmen dosyaları, öğretmen tarafından başkalarına gösterilmek üzere oluşturulan ve öğretmenin performansını yansıtan dokümanlar olarak ifade edilmektedir (Gelfer, Hara, Krasch ve Nguyen, 2015). Oakley (1998) ise öğretmen dosyalarının öğrencinin öğrenmesini artırmaya yönelik öğretmenin etkililiğini yansıtan çalışmalar olduğunu ifade etmekte ve öğrencinin gelişimine odaklanmaktadır.

Yukarıdaki tanımlar incelendiğinde, Tucker ve diğerlerinin (2003) de belirttiği gibi öğretmen dosyaları ile ilgili kabul edilmiş bir tanımın olmadığı görülmektedir. Nitekim bazı tanımlar öğretmen dosyalarının kanıt olma özelliğine odaklanırken, diğerleri ise dosyaların öğretmenin profesyonel gelişimine sağladığı katkıya odaklanmaktadır. Buna karşın genel bir ifadeyle öğretmen dosyalarının öğretmenin profesyonel gelişimini sergilemesi için hazırlanan ve öğretmenin felsefesini yansıtan dokümanların bütünü olduğu ifade edilebilir.

Öğretmen Dosyalarının Özellikleri

Dosya değerlendirmesinin amacı mevcut eğitim uygulamalarını basite indirgenmiş yazılı sınav anlayışından kurtarmak ve eğitime yansıtıcı bir bakış açısı kazandırmaktadır (Davis ve Osborne, 2003). Nitekim Gellman'a (1993) göre yazılı sınavlar bir kişinin becerilerinin ölçülmesini sağlamamaktadır. Bundan dolayı dosyaların kullanılması bir öğretmen için kariyerinin ilk haftasında ya da son yılında olduğu fark etmeksizin gerekli görülmektedir; çünkü dosya onun gerçekten öğretmeye hazır olup olmadığını bir ispatı niteliğindedir. Benzer şekilde Darling-Hammond ve Snyder'e (2000) göre, öğretmenlerin atanması için yapılan çoktan seçmeli ya da yazılı sınavlardan elde edilen notları ile onların sınıf içerisindeki etkililikleri arasında ilişki oldukça düşüktür. Bu nedenle sınavlar öğretmenlerin performansını ölçmekte yetersiz kalmaktadır.

Öğretme ile ilgili birçok şeyin sınıf içerisinde deneticiler tarafından yapılan gözlemler ile tespit edilmesi de oldukça güçtür. Nitekim deneticilerin yaptıkları gözlemler öğretmenin yeterliğinin anlaşılması için çok sınırlıdır (Wolf ve Dietz, 1988). Gellman (1993) ise sınıf gözlemlerinin öğretmenin en iyi performansını ölçtüğünü belirtmekte ve sınıf gözlemlerini öğretmenin iyi performansının yılan çoğunluğuna yayılıp yayılmadığı hakkında bilgi vermediği için eleştirmektedir. Bu sebeple yazar, alternatif değerlendirme yöntemlerinin öğretme süreci, öğretimin etkililiği ve öğretmenin performansı değerlendirilirken kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Öğretmen dosyaları ise performansın değerlendirilmesinde öne çıkan önemli bir alternatif değerlendirme yaklaşımıdır (Antonek, McCormick ve Donato, 1997; Butler, 2006; Smith ve Tillema, 2003).

Bazı yazarlar (Antonek, McCormick ve Donato, 1997) dosya değerlendirmeyi Klinik Denetim anlayışının bir aracı olarak görmektedirler. Buna karşın farklı bir ifadeyle Lengeling (1996) yöneticilerin ve öğretmenlerin Klinik Denetim anlayışının değerlendirme anlayışından tatmin olmadıklarını, bu yüzden aslında öğrenciyi değerlendirmek amacıyla öne sürülen dosya değerlendirilmesini öğretmenlere adapte ettiklerini belirtmektedir. Sullivan ve Glanz (2000) tarafından yapılan araştırmada ise öğretmen dosyaları Farklılaştırılmış Denetim yaklaşımının bir aracı olarak nitelendirilmektedir.

Dosya değerlendirmesi öğretmenlerin ne başardıklarını, neler öğrendiklerini ve hedeflerine ne kadar ulaştıklarını sistematik bir şekilde analiz etmeyi amaçlamaktadır (Wolf ve Dietz, 1998). Nitekim dosyalar içerisindeki öz değerlendirmeler kanıt niteliğindedir. Buna göre kişinin onları neden seçtiği ve seçerken neler öğrendiği dosya değerlendirmenin kilit noktasıdır (Abrami ve Barrett, 2005; Smith ve Tillema, 2003; Wade ve Yarbrough, 1996). Dosya değerlendirmesi aracılığıyla kişiler kendi öğrenmelerinin aktif katılımcıları olabilmektedirler (Wade, Abrami ve Sclater, 2005).

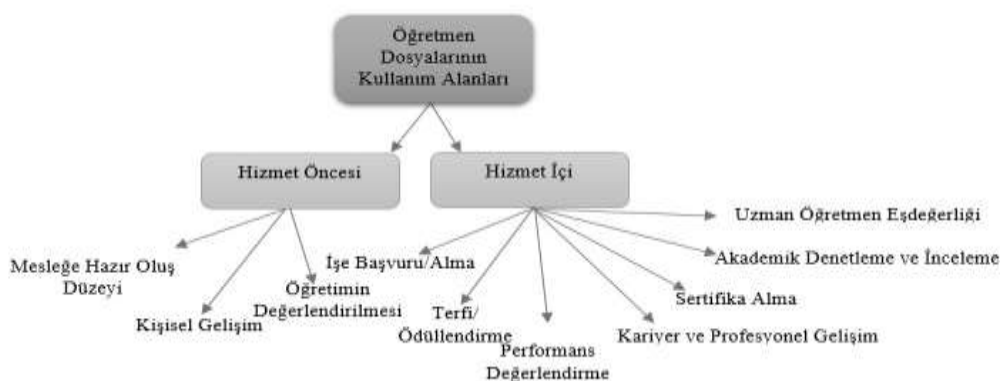
Öğretmen dosyaları hem süreç hem de üründür. Ürün olarak dosyalar çoklu kaynaklardan elde edilen bilgilerin depolanması olarak görülmektedir. Süreç olarak dosyalar ise yeterliklerin toplanması, gözden geçirilmesi ile düzenlenmesi ve eylem planına dönüştürülmesi olarak ifade edilmektedir (Graham, 1993; Terry ve Eade, 1983). Öğretmen dosya değerlendirmesi öğretimin zaman içerisindeki gelişimini ölçmekte (Barrett, 2000; Challis, 2005) ve sonuçta elde edilen üründen ziyade sonuçta öğrenilenlere (Smith ve Tillema, 2003) önem verilmektedir. Bazı yazarlar (Benedict, Thomas, Kimerling ve Leko, 2013) ise öğretmen dosyalarını yalnızca sonuç değerlendirme yaklaşımı olarak ifade etmektedirler. Bu anlayışın aksine dosya değerlendirmesinin hem süreci hem de sonucu içinde barındırma özelliği onu diğer değerlendirme yöntemlerinden ayırmaktadır. Seldin ve Miller'a (2009) göre öğretmen dosyalarının sahip olması gereken kilit özellikler; kabul edilebilirlik (acceptability), uygulanabilirlik (practicality), ilgililik (relevance) şeklinde sıralanmaktadır. Bu nedenle öğretmen dosyalarının uygulanmasının kolay olması, konu ya da alan ile ilgili hazırlanması ve hazırlayacak öğretmenler ve yöneticiler tarafından kabul görmesi gerekmektedir.

Dosyaların Kullanım Alanları ve Amaçları

Dosyalar birçok alanda (eğitim, tıp, hemşirelik, sanat, işletme vb.) kullanılmaktadır; fakat bu alanlar içerisinde en dikkat çeken eğitim alanıdır. Buna göre dosya değerlendirme en fazla öğretmen eğitimi alanında kullanılmaktadır (Butler, 2006). Dosyalar özellikle öğretmenlerin hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarında adayların öğretmenlik için hazır oluş düzeylerini ölçmek için kullanılmaktadır (Aydın, 2013; Cáceres, Chamoso, Azcárate, 2010; Doolittle, 1994; Meyer ve Tusin, 1999; Zeichner ve Wray, 2001). Nitekim dosya değerlendirmenin en fazla mesleğe yeni başlayan ya da hizmet öncesindeki öğretmenler için etkili olduğu düşünülmektedir (Beck, Livne, Bear, 2005). Buna karşın bazı yazarlar (Adamy ve Milman, 2009; Allan ve Cleland, 2012; Attia, 2010; Davis ve Osborne, 2003; Terry ve Eade, 1983) ise öğretmen dosyalarının yalnızca hizmet öncesinde kullanılmasını eleştirmekte ve görev yapan öğretmenlerin de dosya hazırlaması gerektiğini belirtmektedirler. Nitekim Xu (2003) dosyaların kullanımının yansıtıcı düşünmeyi ve profesyonel öğrenmeyi artıran yapısından dolayı, hizmet öncesinden başlayarak öğretmenliğin her aşamasında kullanılmasını kişinin öğretmenlik alanındaki gelişimi için önemli olarak değerlendirmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 400'ün üstünde öğretmen eğitimi programı (üniversitesi), dosya değerlendirmesini kullanmaktadır (Rodriguez-Farrar, 2006). Öğretmen eğitiminde dosyaların kullanılmasının nedeni, öğretmen adaylarının öğretimlerini değerlendirmektir (Benedict ve diğerleri, 2013; Zeichner ve Wray, 2001). Nitekim Davis ve Osborne'a (2003) göre, dosyalar, üniversitelerde yapılan ara sınav ve dönem sonu yazılı sınavlarından çok daha etkili bir yoldur. Aynı zamanda yazarlara göre dosyalar, öğretmen hazırlama programlarında verilen dersler arasında bir köprü görevi görmektedir. Bunun yanı sıra hizmet öncesinde kullanılan dosyalar öğretmen adaylarının öğretmenliğe hazır olmaları açısından yansıtıcı düşüncelerine de yardımcı olmaktadır (Doolittle, 1994; Wade ve Yarbrough, 1996; Wolf ve Dietz, 1998). Buna ek olarak, öğretmen adayları kendi dosyalarını yapılandırma aşamasında yeni başlayan ve deneyimli öğretmenlerle paylaşmaya teşvik edilmektedir. Bu sayede ise öğretmen adayları ile görev yapan öğretmenler arasında öğretimin çoklu bir bakış açısıyla değerlendirilmesini sağlayacak bir iletişim gelişmektedir (Doolittle, 1994). Darling (2001) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adayı öğrenciler, dosya kullanımının onların bütüncül bir bakış açısı kazanmaları ve profesyonel niteliklerinin gelişimi açısından faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerden bazıları dosyaların öğrenim süreleri boyunca elde ettikleri bilgi ve becerileri hatırlamalarını sağladığını belirtmişlerdir.

Hizmet içinde öğretmen dosyalarının genel olarak öğretmenlerin performanslarının değerlendirilmesi amacıyla kullanıldığı ifade edilmektedir (Wolf, Lichtenstein ve Stevenson, 1997). Bunker (2005) öğretmen dosyaları akademik denetleme ve inceleme amaçlarıyla kullanıldığını belirtmektedir (Akt. Allan ve Cleland, 2012). Bu nedenle alternatif bir değerlendirme sistemi olarak dosyaların öğretmenlerin profesyonel gelişimlerine katkı sağlama amacı taşıdığı belirtilmektedir (Butler, 2006; Darling, 2001; Dietz, 1995; Rodriguez-Farrar, 2006; Wolf, 2006; Wolf, Lichtenstein ve Stevenson, 1997). Ayrıca öğretmen dosyaları iş başvurusu (Bull, Montgomery, Coombs, Sebastia ve Fletcher, 1994; Butler, 2006; Peterson, 2002; Wolf ve Dietz, 1998; Wolf, Lichtenstein ve Stevenson, 1997; Wolf, 2006), üstün başarı gösteren öğretmenlerin ödüllendirilmesi (Wolf ve Dietz, 1998) ve terfi (Butler, 2006) amaçlarıyla da kullanılmaktadır. Şekil 1'de öğretmen dosyalarının kullanım alanları ve amaçları alanyazındaki bilgilerin ışığında özetlenmiştir.

Şekil 1. Öğretmen Dosyalarının Kullanım Alanları ve Amaçları

Şekil 1 incelendiğinde, öğretmen dosyalarının hem hizmet öncesinde hem de hizmet içinde kullanıldığı görülmektedir. Buna göre hizmet öncesinde öğretmen dosyalarının kullanılması yaygın olmasına rağmen, hizmet içinde daha fazla kullanım amacına sahip olduğu ifade edilebilir.

Öğretmen dosyaları çeşitli ülkelerde farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Örneğin; ABD'de öğretmenlerin ulusal düzeyde sertifika (National Board Certification for Teacher) alabilmeleri, öğretmenlik lisanslarını yenilemeleri ve uzman öğretmen eşdeğerliği alabilmeleri için dosyalar kullanılmaktadır (Wolf, Lichtenstein ve Stevenson, 1997; Zeichner ve Wray, 2001; Davis ve Osborne, 2003; Beck, Livne ve Bear, 2005). Dosyalar İngiltere'de öğretmenlik standartlarına

uygunluğu belirlemek, Avustralya’da ise hedef temelli eğitim standartları (outcome based education) için kullanılmaktadır (Smith ve Tillema, 2003).

Diğer ülkelerde sıklıkla kullanılmasına rağmen Türkiye’de öğretmenlerin hazırlaması gereken zorunlu bir dosya değerlendirme sistemi bulunmamaktadır (Külekcı ve Bulut, 2010). Buna karşın MEB aday öğretmenlerin performanslarının dosyalar aracılığıyla değerlendirilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Buna göre Resmi Gazete’de yayımlanan 17.04.2015 tarih ve 29329 sayılı yazı ile “Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği” gereğince aday öğretmenlerin performansları değerlendirilirken çoklu veri kaynaklarından yararlanılmasına karar verilmiştir (Resmi Gazete, 2015). Buna göre, aday öğretmenlerin yaptıkları etkinlikler ile ilgili günlük tutmaları, kişisel ve mesleki gelişim dosyaları hazırlamaları istenmektedir. Buna göre aday öğretmenlerin “Aday Öğretmen Yetiştirme Programı” kapsamında adayların okul içi ve dışı tüm etkinlikler ile ilgili standart formları doldurarak ilgili belge ve materyallerle birlikte bu formları kişisel ve mesleki gelişim dosyalarında saklamaları gerekmektedir. Kişisel ve mesleki gelişim dosyası aday öğretmenlerin performanslarının değerlendirme sürecinde ve sözlü sınavda veri olarak kullanılmaktadır. Danışman öğretmen ve yönetici, aday öğretmenin yetiştirme programı süresince etkinlikleri ile adayın hazırladığı kişisel ve mesleki gelişim dosyasını kullanarak performansını değerlendirmektedir. Yetiştirme programının sonunda adaylar almış oldukları seminerler ve uygulamalar ile ilgili yazılı ve sözlü sınava tabi tutularak başarılı olan adaylar aday öğretmenlik sürecini tamamlamaktadırlar. Gül, Türkmen ve Aksel’in (2017) yaptıkları araştırmada bazı öğretmenlerin aday öğretmen yetiştirme sürecini dosya yükü olarak ya da kâğıt israfı olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Dolayısıyla adayların önemini anlamaları için dosya değerlendirme sürecinde amacına uygun olarak mümkün olduğunca gerekli belgelere yer verilmesi uygun olabilir.

Öğretmen Dosyalarının Türleri

Alanyazında öğretmen dosyaları farklı türlerde sınıflandırılmıştır. Örneğin Butler’a (2006) göre; üç farklı dosya türü vardır. Buna göre dosyalar; öğrenen dosyası (learning portfolio), yeterlilik dosyası (credential portfolio) ve ürün dosyası (showcase portfolio) şeklinde sıralanmaktadır. Wolfz ve Dietz’e (1998) göre de üç tür dosya vardır. Bunlar; öğrenen (learning), değerlendirme (assessment) ve çalışan (employment) dosyalarıdır. Smith ve Tillema’ya (2003) göre ise dosyaların dört türü bulunmaktadır. Bunlar; işe ya da bir programa girişte zorunlu olarak istenilen evrak dosyası (dossier portfolio), profesyonel gelişim için kullanılan yetiştirme dosyası (training portfolio), hazırlayan kişinin öz değerlendirme yapmasını sağlayan yansıtıcı dosya (reflective portfolio), uzun süreçte kişinin gelişimini gösteren kişisel gelişim dosyası (personal development portfolio) şeklinde sıralanmaktadır.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle, alanyazında dosya türleri konusunda kabul edilmiş bir sınıflamanın olmadığı ifade edilebilir. Bunun yanı sıra farklı olarak isimlendirilen bazı dosya türlerinin aslında aynı amaca hizmet ettikleri de görülmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada alanyazında en çok vurgu yapılan ve eğitim alanıyla ilişkili olmasından dolayı gelişimsel, sergileme ve kanıtsal dosya türleri kısaca açıklanmıştır.

Gelişimsel (developmental/working) dosya. Kişilerin gelişimlerini ve gelecekteki ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik olan gelişimsel dosyalar, bir becerinin edinilmesinde etkilidir (Cole, 1992; Akt. Antonek, McCormick ve Donato, 1997). Başka bir ifadeyle dosyalar, öğretmen adayının zaman içerisindeki gelişimini planlamak ve izlemek amacıyla incelenmektedir. Bu şekilde öğrenciler farklı bir kuruma geçseler bile, tutulan kayıtlar onların gelişimlerinin izlenmesini kolaylaştırmaktadır (Stefani, Mason ve Pegler, 2007). Duffy, Jones ve Thomas’a (1999) göre gelişimsel dosyalar hem süreç içerisinde devam edecek olan çalışmaları hem de bitmiş çalışmaları kapsamaktadır. Bu tür dosyalar, öğretmen eğitimi programlarında sınav ve değerlendirme amacıyla kullanılmakta ve kişisel gelişim açısından öz değerlendirmenin aracı olabilmektedirler (Antonek, McCormick ve Donato, 1997).

Sergileme (showcase/product) dosyası. Öğrencilerin eğitimleri sonucunda yaptıkları etkinlikleri kapsayan çalışmalar sergileme dosyası olarak kullanılmaktadır. Bu dosya sayesinde ise öğretmen adayları kendilerini işverenlerine tanıtmaktadırlar (Stefani, Mason ve Regler, 2007). Abrami ve Barret'e (2005) göre bu dosya türü kişilerin kazandıkları başarılarını ve yeterliklerini sergilemelerini sağlamaktadır. Wolf'a (1991) göre sergileme dosyası kişinin kendisini en iyi şekilde tanıtabileceği ve başarılarını gösterebileceği bir araçtır. Bundan dolayı sergileme dosyası, gelişimsel dosya için yapılan çalışmaların bir yansıması ve öğretimin kanıtı olarak görülmektedir (Akt. Antonek, McCormick ve Donato, 1997).

Kanıtsal (evidental/exit) dosya. Bu tür dosyalar bir programa girmenin ya da işe kabul edilmenin bir yoludur. Buna göre bir programa/işe başlarken zorunlu olarak yapılan yazılı sınavların aksine bazı üniversiteler/işverenler kişilerin öğretme ve öğrenme anlayışlarının değerlendirilmesini sağlayan bu tür dosyalar istemektedirler (Reis ve Villaume, 2002). Allan ve Cleland'a (2012) göre kanıtsal dosyalar, öğretmen adaylarının gelişimlerini, öğretme becerilerini ve öğretmenlik standartlarına uyabilmek adına neler yaptıklarını göstermektedir. Bu tür dosyalar yazılı sınavlara göre öğretmenlere daha faydalı olmasına rağmen Graham (1993), bu dosya türünün zorunlu olarak hazırlanması durumunda öğrencilerin içeriği istedikleri gibi oluşturamayacaklarını ve bu nedenle pasif kalacaklarını belirtmektedir.

Görüldüğü gibi öğretmen dosyalarının, hazırlanma amaçlarına göre üç farklı türü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmen dosyaları hazırlanış biçimlerine göre de çeşitlendirilmektedir. Nitekim eğitim alanında teknolojinin kullanılması ile birlikte elektronik dosyalar (e-portfolio) da popüler bir yaklaşım olarak benimsenmeye başlanmıştır. Stefani, Mason ve Pegler'a (2007) göre elektronik dosyalar, öğrenme ve profesyonel gelişim ile ilgili etkinliklerin desteklenmesi amacıyla kullanılmaktadır. Yazarlara göre bu şekilde bir dosya sisteminin oluşturulması, not tutmakta ya da çalışmalarını elde yapmakta zorlanan engelli öğrencilere kolaylık sağlamaktadır. Bunun yanı sıra Granberg (2010) tarafından elektronik dosyalar ile süreç değerlendirmesinin yapılmasının daha kolay olduğu belirtilmektedir. Nitekim elektronik dosyalar bilgilerin paylaşılmasını ve güncelleşmesini kolaylaştırmaktadır.

Adamy ve Millan (2009) tarafından yapılan araştırmaya göre elektronik dosyaların sistematik olarak kullanılması neticesinde öz değerlendirme daha rahat yapılmakta ve öğretim uygulamaları geliştirilmektedir. Bunun yanı sıra elektronik dosyalar daha kolay ulaşılabilir, güncellenebilir, çoğaltılabilir olduğu ve ürünlerin etkili bir şekilde sergilenmesini sağladığı için öğretmenlerin denetlenmesi sürecinin etkililiğini artırmaktadır. Dolayısıyla dosyaların kişinin isteğine göre elektronik ya da yazılı olarak hazırlanabileceğini, dosyalar hazırlanırken ise önemli olanın kişinin amacını iyi şekilde tespit etmesi olduğunu belirtmek mümkündür.

Dosyaların Oluşturulma Süreci ve İçeriği

Öğretmen dosyasının oluşturulma süreci hazırlanan dosya türüne ya da amaca göre farklılık göstermektedir. Moore'a (1994) göre öğretmen dosyasının oluşturulma süreci; seçme, planlama, düzenleme ve üretme aşamalarından oluşmaktadır (Akt. Lengeling, 1996). Seldin, Miller ve Seldin'a (2010) göre ise dosya hazırlama aşamaları; planlama, öğretmenlik sorumluluklarını özetleme, öğretmenlik yaklaşımını açıklama, dosya için ürünleri seçme, her bir ürünle ilgili açıklamalarda bulunma şeklindedir. Bu yazarların dosyaların yalnızca hazırlanılması aşamalarına odaklanan bakış açılarına karşı bazı yazarlar ise değerlendirmeyi de dosya sürecine dâhil etmektedirler. Örneğin; Wolf'a (2006) göre öğretmenlerin dosyalarını hazırlamaları dokuz aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; (1) Öğretim felsefesinin belirlenmesi, (2) Danışman ile hedeflerin belirlenmesi, (3) Öğretmen ve öğrenci çalışmalarının toplanması, (4) Meslektaşlar ile düzenli olarak dosyanın içeriğinin tartışılması, (5) Dosyadaki çalışmalar ile ilgili açıklayıcı yazıların yazılması, (6) Danışmana dosyasının iletilmesi, (7) Danışmandan dönütlerin alınması, (8) Danışmanın dönütleri neticesinde yeni hedeflerin belirlenmesi şeklinde sıralanmaktadır.

Öğretmen dosyalarının oluşturulma süreci planlama, zaman yönetimi ve öğrenciler, meslektaşlar, aileler ve yöneticiler ile işbirliği gerektirmektedir (Gelfer ve diğerleri, 2015). Benzer

şekilde Shulman'a (1988) göre de dosya değerlendirmesinin başarılı olabilmesi için işbirliği gerekmektedir. Buna göre dosyalar meslektaş, mentor ya da süreci iyi bilen bir kişi tarafından kontrol edilmelidir. Dosya hazırlama sürecinin etkili olabilmesi için aynı zamanda öğretmenin dosya içeriğini iyi bilmesinin de gerektiği söylenebilir. Tablo 1'de öğretmen adaylarının, öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin dosyaları içerisinde bulunabilecek doküman örnekleri verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen adayları, öğretmenler ve öğretim üyelerinin dosya içerikleri

Öğrenci (Zeichner ve Wylar, 2001)	Öğretmen (Aydın, 2013; Wolf, 2006)	Öğretim Üyesi (Rodriguez-Farrar, 2006)
<ul style="list-style-type: none"> • Öğretme Hedefleri • Öğretme Felsefesi • Ders ve Ünite Planları • Çocukların Çalışma Örnekleri • Danışmanın Gözlem Notları, Değerlendirmeleri • Fotoğraflar • Mikro Öğretim Videoları • Araştırma Projeleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğretme Felsefesi • Öğretme Hedefleri • Öğrenci Sınavları • Ders Planları • Öğrenci Projeleri • Öğrenci Sınavları • Öğrencilerin Okuma Kayıtları • Sertifikalar • Öğrenci Dönütleri • Denetici Raporları • Aile Katılımıyla İlgili Belgeler • Fotoğraflar, Videolar • Profesyonel Gelişim Etkinlikleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Özgeçmiş • Verilen Derslerin Listesi • İdari Görevlerin Listesi • Etkinlik Örnekleri • Seminerler • Derslerin Videoları

Tablo 1'e göre dosyalar öğretmen eğitimi programlarındaki öğrenciler tarafından hazırlanabileceği gibi, aynı zamanda görev yapan öğretmenler ve fakültelerdeki öğretim üyeleri tarafından da hazırlanmaktadır. Çizelgede de görüldüğü üzere öğretmen dosyaları yalnızca öğretmenin kendi çalışmalarını değil, öğrencilerinin çalışmalarını da kapsamalıdır (Wolf ve Dietz, 1998). Öğretmenlerin dosyalarına ekledikleri bu dokümanların her biri için başlık ve içerik hazırlamaları, aynı zamanda her bir doküman için öz değerlendirmelerini yorumlar aracılığıyla yapmaları gerekmektedir (Wolf, 2006; Wolf, Lichtenstein ve Stevenson, 1997). Öğretmenlerin yaptıkları bu yazılı yorumlar ise onların süreci açıklamalarını, analiz etmelerini ve bir bağlam oluşturmalarını sağlamaktadır (Pearlman, 2008).

Öğretmen dosyasının içeriği belirlendikten sonra dosyanın kaç sayfa olacağını da belirlemek gerekmektedir. Doolittle'e (1994) göre de öğretmenin kanıt niteliğinde ekleyeceği ekler hariç, öğretmen dosyaları iki ile 10 sayfa arasında değişmektedir. Peterson (2002) kısa dosya değerlendirmelerini 10 sayfa ile sınırlandırılırken, uzun dosya değerlendirmelerinin çok büyük kutular içerisinde taşınabileceğini ifade etmektedir. Seldin, Miller ve Seldin'a (2010) göre öğretmen dosyaları ekler haricinde sekiz ile 12 sayfa arasında değişmektedir. Aydın'a (2013) göre ise öğretmen dosyaları 15 sayfayı geçmemelidir. Dolayısıyla öğretmen dosyalarının çok uzun olmasının tercih edilir bir durum olmadığı görülmektedir. Bu şekilde ise performansın değerlendirilmesi ile doğrudan ilişkili olmayan dokümanların dosyaya konulmasının önüne geçilmeye çalışıldığı ifade edilebilir.

Dosya Değerlendirmesinin Ölçütleri

Öğretmen dosyalarının değerlendirilmesinin yapılabilmesi için amaç ve yönergenin süreç başlamadan çok önce belirlenmiş olması gerekmektedir (Gelfer ve diğerleri, 2015). Bunun yanı sıra içerik ile beklentilerin açık olması ve değerlendirme ölçütlerinin ise tutarlı olması gerekmektedir (Danielson ve McGreal, 2000; Lengeling, 1996; Wolf, Lichtenstein ve Stevenson, 1997). Buna karşı öğretmenler dosyalarının içeriği konusunda katı bir yaklaşım izlenildiğinde ise dosyaların gerçekten kendi öğretimleri ve öğrencilerin öğrenmesi ile ilgili olmadığı hissine de kapılmaktadırlar (Zeichner ve Wray, 2001). Bu nedenle şayet öğretmen dosyayı kendi kişisel gelişimi için hazırlıyorsa, içeriği ve formatı belirlemede özgür bırakılmalıdır (Wolf, 2006).

Öğretmen dosyalarının değerlendirme aşamaları çok basamaklı olabilmektedir. İlk olarak öğretmenlerin öz değerlendirmelerini yapmaları beklenmektedir. Ardından dosyalar öğretmenler tarafından meslektaşları ile paylaşmakta ve gerekli düzeltmeler yapılmaktadır. Son olarak ise öğretmenlerin dosyalarının son hâlini danışmanları, deneticileri ya da müdürleriyle paylaşmaları gerekmektedir. Değerlendiren konumunda olan bu kişilerin verdikleri dönütler neticesinde ise öğretmenler hedeflerini güncellemektedirler (Sullivan ve Glanz, 2000). Görüldüğü gibi dosya değerlendirmesi öz değerlendirme ile başlamakta, ardından meslektaş ve denetici değerlendirmesi ile sonuçlanmaktadır.

Bir dosya değerlendirmesi yapılırken içerik, standartlara göre oluşturulmakta ve kişinin ya da okulun hedefleriyle dosyanın içeriği kıyaslanmaktadır. Bundan dolayı öğretmen dosyaları oluşturulurken öğretmenlerin uygulamalarını en iyi şekilde yansıtan çalışmalar konulmalıdır (Wolf, Lichtenstein ve Stevenson, 1997). Dosya değerlendirmesinden sorumlu kişi, dosyayı öğretmenin hazırladığı dokümanlarda yer alan yeterli alanlarına ve hedeflerine göre değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeler ise bir dönem boyunca belirli aralıklarla yapılmaktadır. Gerekli görüldüğünde ise denetici dosya oluşturma sürecine müdahalelerde bulunabilmektedir (Karakuş, 2010).

Wolf'a (2006) göre öğretmen dosyaları öğretmene yazılı ya da sözlü olarak verilen dönütler ile değerlendirilebilir. Buna karşın iyi olmayan bir öğretmenin bile oldukça iyi bir dosya hazırlayabileceği göz önünde bulundurulduğunda öğretmenin performansının değerlendirmesinde yalnızca dosyanın kullanılması yeterli görülmemektedir. Dosyaların yanı sıra gözlem, veliler ve öğrencilerin dönütleri ile öğrencilerin akademik durumları da öğretmenin değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretmen dosyaları yazılı ve sözlü değerlendirmelerin yanı sıra rubrikler aracılığıyla da değerlendirilebilir. Nitekim rubrikler öğretmen dosyalarının hazırlanması sırasında yeterliklerin bir düzen içerisinde oluşturulmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda rubrikler öğrencilere, öğretmenlere ve danışmanlara dosya değerlendirmesi ile ilgili açık ve faydalı bilgiler vermektedir (Fallon ve Watss, 2001). Bunun yanı sıra dosya değerlendirilmesi sırasında ölçülmek istenilen nitelikleri, maddeleri ve boyutları önceden belirlenmiş likert tipi ölçekler de kullanılabilir (Doolittle, 1994; Aydın, 2013).

Öğretmen dosyaları kişiye özgüdür. İki öğretmen dosyasının bire bir benzemesi oldukça güçtür (Terry ve Eade, 1983). Bu nedenle bir öğretmen dosyasının değerlendirme süreci, diğer öğretmenin dosyası için geçerli olmayacaktır. Bundan dolayı dosya değerlendirmesinin öznel yapısı sıkıntılı bir durum olarak görülmekte ve sıklıkla eleştirilmektedir. Gellman (1993) ise öğretmen performansının değerlendirilmesinin genel olarak öznel bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle yazara göre dosya değerlendirmesini öznel yapısından dolayı eleştirmek doğru bir yaklaşım değildir. Doolittle'e (1994) ve Aydın'a (2013) göre ise öğretmen dosyalarının özgün ve kişiye özgü bir şekilde yapılandırılması aslında istenilen bir durumdur. Nitekim bu şekilde öğretmen dosyaları profesyonel gelişim aracı olarak kullanılabilir ve öğretmenler arasında değerlendirmeler daha etkili bir şekilde yapılmaktadır.

Graham (1993) tarafından yapılan boylamsal araştırmaya göre dosya değerlendirmesinin etkili olabilmesi için öğretmenler zamana ve desteğe ihtiyaçları olduğunu belirtmektedirler. Öğretmenler yöneticilerinin onlarda hissettirdiği güven düzeyine göre dosya değerlendirmesinin daha başarılı olacağına inanmaktadırlar. Bu nedenle Lengeling'e (1996) göre mentorların ya da yöneticilerin dosya değerlendirme sürecini iyi bilmeleri ve bu konuda eğitilmeleri gerekmektedir.

Fakat öğretmen dosyalarını değerlendirecek kişileri bütüncül bir yaklaşımla eğitmek ve analitik olarak puanlama yöntemlerini öğretmek uzun bir süreç gerektirmektedir (Fontana, 1995). Değerlendirecek kişilerin eğitiminin ve dosya değerlendirmenin uzun sürmesi nedeniyle bu yöntemin etkililiği sıkça tartışılmaktadır. Aynı zamanda Seldin, Miller ve Seldin'a (2010) göre öğretmenler tarafından dosya değerlendirmesinin benimsenmesi ve değerlendirmenin kabul görmesi gerekmektedir. Aksi hâlde öğretmenlerin dosya değerlendirmesine gereken özeni gösteremeyecekleri vurgulanmaktadır.

Dosya Değerlendirmesinin Faydaları

Öğretmen dosyalarını kullanmanın birçok faydası bulunmaktadır. Alanyazında vurgulanan bu faydaları ise aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür. Buna göre öğretmen dosyaları;

- Öğretmenin performansının değerlendirilmesi için kanıtlar sunmaktadır. Diğer değerlendirme yöntemlerinin yeterli olmadığı durumlarda dosyalar, öğretimin entelektüel ve karmaşık yapısının değerlendirilmesinde daha etkili olabilmektedir (Gellman, 1993; Mues ve Sorcinelli, 2000).
- Öğretimin değerlendirilmesi konusunda öğretmenlerin daha etkin olmasını sağlayabilmektedir. Bu şekilde dosya değerlendirmesi, öğretmenlerin öz değerlendirme ve yansıtıcı düşünme becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır (Aydın, 2013; Beck, Livne ve Bear, 2005; Bull ve diğerleri, 1994; Chitpin ve Simon, 2009; Darling-Hammond ve Snyder, 2000; Mues ve Sorcinelli, 2000; Sullivan ve Glanz, 2000; Tucker ve diğerleri, 2003).
- Öğretmenleri kendi öğretim yöntemleri ile ilgili düşünmeye sevk etmektedir. Bunun neticesinde ise öğretmenlerin önceliklerini, öğretim yöntemlerini değiştirmelerini sağlayabilmekte ve öğretim hedeflerini oluşturmalarına zemin hazırlayabilmektedir. Aynı zamanda dosyalar, öğretmenlerin kuram ve uygulamalar konusunda daha bilinçli olmalarını sağlamaktadır (Mues ve Sorcinelli, 2000; Rodriguez-Farrar, 2006; Wolf ve Dietz, 1998; Zeichner ve Wray, 2001).
- Hazırlanma aşamasında öğretmenlerin bir araya gelip tartışmalarına imkân verdiği için, öğretmenler arasında işbirliğinin artmasını sağlayabilmektedir (Aydın, 2013; Mues ve Sorcinelli, 2000; Rodriguez-Farrar, 2006; Sullivan ve Glanz, 2000; Tigelaar, Dolmans, Grave, Wolfhagen ve Van der Vleuten, 2006).
- Öğretmenlerin daha özgüvenli olmalarını sağlamaktadır (Mues ve Sorcinelli, 2000; Rodriguez-Farrar, 2006).
- Öğretmenlerin profesyonel gelişimine katkı sağlamaktadır. Buna göre dosyalar öğretmenlerin iş görüşmelerine hazır olma, zaman yönetimi, karar verme ve organizasyon gibi becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır (Antonek, McCormick ve Donato, 1997; Reis ve Villaume, 2002; Seldin, Miller ve Seldin, 2010; Shulman, 1988; Tigelaar ve diğerleri, 2006).

Görüldüğü gibi, dosyaların özellikle öğretmenlerin yansıtıcı düşünme yoluyla performanslarının gelişmesine katkı sağlama gibi doğrudan öğretime ve öğretmene dönük faydalarının olduğu ifade edilebilir. Bunun yanı sıra öğretmen dosya değerlendirmesinin örgüte ve yöneticilere de katkısı bulunmaktadır. Mues ve Sorcinelli'ye (2000) göre dosya değerlendirme aracılığıyla örgütte işbirliği artmakta ve fikirlerin paylaşılması aracılığıyla öğretimin çoğulcu ve entelektüel yapısı anlaşılmaktadır. Bull ve diğerleri (1994) tarafından yapılan araştırmaya göre ise okul yöneticilerinin hepsi dosya değerlendirmesine olumlu yaklaşmaktadırlar. Katılımcılara göre öğretmen dosyaları yöneticilerin değerlendirme becerilerini artırmaktadır. Tucker ve diğerleri (2003) tarafından yapılan araştırmaya göre ise dosya değerlendirmesinin okulun, öğretmenin ve yöneticinin gelişmelerine yardımcı olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra dosya değerlendirmesi yöneticiler ve öğretmenler arasında karşılıklı güvenin oluşmasını da sağlamaktadır (Lengeling, 1996).

Alanyazında yapılan araştırmalarla da öğretmen dosyalarının faydaları desteklenmektedir. Örneğin; Chitpin ve Simon (2009) tarafından yapılan araştırmada öğretmenler kimse bakmasa da dosyalarını oluşturduklarını; çünkü bu yöntemin onların kişisel gelişmelerine katkı sağladığını ifade etmektedirler. Deveci, Ersoy ve Ersoy (2006) tarafından yapılan araştırmaya katılan öğretmen

adaylarına göre ise, dosya değerlendirmesi daha kalıcı bir öğrenmeyi sağlamaktadır. Aynı zamanda dosya değerlendirme kişinin performansını diğer yöntemlere göre daha iyi ölçmektedir. Antonek, McCormick ve Donato (1997) tarafından yapılan araştırmada, dosya değerlendirmesinin öğretmen adaylarının becerilerinin gelişmesine, performanslarının artmasına ve öğretim üyelerinin onları daha iyi tanımlarına katkı sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Moss, Schutz ve Collins (1998) tarafından yapılan araştırmaya göre de öğretmen adayları dosya değerlendirme sayesinde kendilerinden beklenileni daha iyi anladıklarını ifade etmektedirler. Dolayısıyla dosya değerlendirmenin faydalarının ampirik araştırmalarla da desteklendiğini ifade etmek mümkündür.

Dosya Değerlendirmesinin Sınırlılıkları

Dosya değerlendirmesinin faydaları olduğu gibi sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle dosya değerlendirmenin öznel yapısı, dosya içeriğinin değişkenliği ve yapılacakların tam olarak açık olmaması nedeniyle dosyalar kullanılırken dikkatli olunmalıdır (Aydın, 2013; Doolittle, 1994). Aynı zamanda dosyaların içindeki dokümanların gerçekten dosya sahibine ait olup olmadığının bilinmemesi de başka bir sınırlılık olarak görülmektedir. Böyle bir durum karşısında ise dosya değerlendirmesinin yanı sıra gözlemler ve bazı alternatif değerlendirmeler de yapmak gerekmektedir (Gellman, 1993).

Stanford Üniversitesinde yapılan araştırmaya göre dosya değerlendirmesi dışında hiçbir yöntem, gerçek öğretimin izlerini taşımamakta ya da öğretme ve öğrenme sürecini göstermeyi bu kadar mümkün kılmamaktadır. Buna karşın öğretmen dosyalarını yapılandırmanın zor olması, dosyaların hantal ve yanlış anlaşılmaya meyilli yapısı nedeniyle eleştirilmektedir (Pelletier, 1994). Nitekim Wolf, Lichtenstein ve Stevenson'a (1997) göre de birçok öğretmen dosyası yanlış şekilde yapılandırılmaktadır. Yazarlara göre öğretmen dosyaları, yalnızca öğrenci mektupları ya da sınıfta çekilmiş fotoğraflardan oluşmaktadır. Bu tarz dosyalar her ne kadar dikkat çekici ya da hoş giden bir yapıda olsa dâhi profesyonel hedeflerin ölçülmesinde ya da performansın değerlendirilmesinde etkili olmamaktadır. Bundan dolayı öğretmen dosyası hazırlanırken doğrudan öğrenme ve öğretme ile ilgili dokümanların konulması gerektiğini ifade etmek mümkündür.

Attia'nın (2010) hizmet öncesi öğretmen adaylarıyla yapmış olduğu araştırmada katılımcılar, dosya değerlendirmenin zaman alıcı olmasını onun en büyük problemi olarak ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Fontana (1995) tarafından yapılan araştırmada da dosya değerlendirmesinin çok zaman alıcı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra dosya değerlendirmesi yalnızca iyi durumları ele aldığı için dengeli bir bakış açısı sunmaması ve ihtiyaç duyulandan fazla bilgi sunması nedenleriyle de eleştirilmektedir (Learning Teaching Center, 2010). Aydın'a (2013) göre ise dosyalar, değerlendirme sisteminde standartların olmaması, çok kalabalık ve yer tutan çalışmalardan oluşması, öğrencilerin genel başarıları ile ilgili fikir vermemesi açısından eleştirilmektedir. Buna karşın yazara göre dosya değerlendirmeleri, öğretmen performansının değerlendirilmesi için temel alınacak yaklaşımlardan biri olmayı hak etmektedir.

Sonuç

Dosyalar öğretmenlerin öğrenme ve öğretme süreçleri ile ilgili kanıt niteliğindeki çalışmaların bir koleksiyonudur. Buna göre dosyalar alternatif bir değerlendirme yöntemi olarak kullanılabilen ve yansıtıcı düşünmeyi geliştirmenin bir yolu olarak gösterilmektedir. Başka bir ifadeyle öğretmenler dosya değerlendirmesi aracılığıyla, öz değerlendirmelerini yansıtıcı bir anlayış ile yapabilmektedirler.

Değerlendirmelerin etkili olabilmesi için dosyaların içeriğinin önceden yapılandırılmış olması ve standartların da belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle dosya değerlendirmesi yapılacak kurumlar içerisinde işbirliği yapılmalıdır. Aynı zamanda dosyayı değerlendiren kişiler ile dosya sahipleri arasında güven ilişkisi kurulmalıdır. Kişiler arası güven ilişkisinin kurulabilmesi için ise öğretmenlerin deneticilerin dosya değerlendirmesi konusundaki bilgilerine inanmaları gerekmektedir. Aynı zamanda kurumda meslektaş ilişkileri kuvvetli olmalı ve bireyler birbirlerinin dosyalarını değerlendirecek yeterliğe sahip olmalılardır.

Öğretmen dosyalarının farklı kullanım alanları ve amaçları bulunmaktadır. Dolayısıyla kişilerin amaçlarına uygun şekilde dosyalarını hazırlamaları gerekmektedir. Öğretmenlerin işe başvurma sırasında etkili bir yol olduğu düşünülen dosyaları; yalnızca işe alınmanın bir yolu olarak değil, sürekli gelişmenin aracı olarak görmeleri gerekmektedir.

Öğretmen dosya değerlendirmesini kullanmadan önce faydalarının ve sınırlılıklarının iyi belirlenmesi gerekmektedir. Nitekim dosya değerlendirmenin birçok faydasının yanı sıra, dikkatle değerlendirilmesi gereken sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öğretmenlerin performanslarının değerlendirilmesi için dosya değerlendirmesi belki tüm soruların cevabı olan bir yöntem olmayabilir. Buna karşın şayet dosya değerlendirmesinin geçerliği ve güvenilirliğini sağlamak adına daha fazla çalışmalar yapılırsa, performansın değerlendirilmesi için oldukça etkili bir değerlendirme yöntemi olabilir.

Dosya değerlendirmesi eğitim açısından başarılı ülkelerde özellikle yükseköğretimde kullanılan bir uygulamadır. Öğretmen adaylarının üniversiteden mezun olabilmeleri için bu dosyaları okula başladıkları ilk yıldan itibaren son güne kadar hazırlamaları gerekmektedir. Bu durum öğretmen adaylarının kendilerini ne kadar geliştirdiklerini gösteren bir kanıt olarak görülmekte ve adayın eksikliklerini de fark etmesini sağlamaktadır. Türkiye’de öğretmen eğitimi veren fakültelerde bu uygulamanın yaygın olmadığı görülmektedir. Ancak bu tür bir uygulamanın, gelişimi objektif bir şekilde yansıtan çağdaş bir değerlendirme yaklaşımı olduğunun farkına varılarak etkin bir şekilde eğitim fakültelerinde kullanılması yararlı olabilecektir. MEB’in aday öğretmenlerin performans değerlendirmesini kullanmada yararlanacağı kişisel ve mesleki gelişim dosyaları ise önemli bir başlangıç noktası olarak görülebilir. Nitekim aday öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişim dosyalarında etkinliklere yer verilmesi önemli bir gelişmedir. Ancak yapılan bu çalışmaların dünyadaki uygulamalar göz önünde bulundurularak geliştirilmesinin ve özellikle dosya değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi önemlidir. Elbette aday öğretmenlerin çalışacakları şehri tanımaya yönelik, okudukları kitap ve izledikleri filmlerle ilgili tüm çalışmalarına bu dosyalarda yer vermeleri önemli bir durumdur. Ancak bu uygulamanın etkililiğine yönelik alanda araştırmaların yapılması gerektiğini ifade etmek mümkündür.

Kaynaklar

- Abrami, P. ve Barrett, H. (2005). Directions for research and development on electronic portfolios. *Canadian Journal of Learning and Technology* 31(3), 1–15.
- Adamy, P. ve Milman, N. B. (2009). *Evaluating electronic portfolios in teacher education*. Charlotte: Information Age Publishing.
- Allan, C. ve Cleland, B. (2012). Embedding eportfolios in teacher education: Lessons from a multi-year implementation. *Future Challenges, Sustainable Futures*, 197-201.
- Antonek, J. L., McCormick, D. E. ve Donato, R. (1997). The student teacher portfolio as autobiography: Developing a professional identity. *The Modern Language Journal*, 81(1), 15-27.
- Attia, M. A. (2010). Student teachers' perceptions about the e-portfolio as a performance assessment tool. *European Conference on Information Management and Evaluation*. Academic Conferences International Limited.
- Aydın, İ. (2013). *Öğretimde denetim: Durum saptama değerlendirme ve geliştirme (4. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Barrett, H. C. (2000). Create your own electronic portfolio. *Learning and Leading with Technology*, 27(7), 14-21.
- Beck, R. J., Livne, N. L. ve Bear, S. L. (2005). Teachers' self-assessment of the effects of formative and summative electronic portfolios on professional development. *European Journal of Teacher Education*, 28(3), 221-244.
- Benedict, A. E., Thomas, R. A., Kimerling, J. ve Leko, C. (2013). Trends in teacher evaluation: What every special education teacher should know. *Teaching Exceptional Children*, 45(5), 60

- Bird, T. (1990). The school teacher's portfolio: An essay on possibilities. Millman J. ve Darling-Hammond, L. (Yay. Haz.), *The new handbook of teacher evaluation: Assessing elementary and secondary teachers* içinde (ss. 241–256). Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Bull, K. S., Montgomery, D., Coombs, L., Sebastian, J. ve Fletcher, R. (1994). Portfolio assessment in teacher evaluation: A comparison of the perspectives of general and special education administrators and teachers. *Document Resume*, 160-169.
- Butler, P. (2006). *A review of the literature on portfolios and electronic portfolios*. 16 Mart 2016 tarihinde <http://www.citeulike.org/group/2518/article/1277760> adresinden erişildi.
- Cáceres, M. J., Chamoso, J. M. ve Azcárate, P. (2010). Analysis of the revisions that pre-service teachers of mathematics make of their own project included in their learning portfolio. *Teaching and Teacher Education*, 26(5), 1186-1195.
- Challis, D. (2005). Towards the mature ePortfolio: Some implications for higher education. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 31(3). 20 Nisan 2016 tarihinde <http://www.cjlt.ca/index.php/cjlt/article/view/93/87> adresinden erişildi.
- Chitpin, S. ve Simon, M. (2009). Even if no-one looked at it, it was important for my own development: Pre-service teacher perceptions of professional portfolios. *Australian Journal of Education*, 53(3), 277-293.
- Danielson, C. ve McGreal, T. L. (2000). *Teacher evaluation to enhance professional practice*. Princeton: ASCD.
- Darling, L. F. (2001). Portfolio as practice: The narratives of emerging teachers. *Teaching and Teacher Education*, 17(1), 107-121.
- Darling-Hammond, L. ve Snyder, J. (2000). Authentic assessment of teaching in context. *Teaching and Teacher Education*, 16(5), 523-545.
- Davis, J. ve Osborne, T. A. (2003). *The language teacher's portfolio: A guide for professional development*. Greenwood Publishing Group.
- Deveci, H., Ersoy, A. F. ve Ersoy, A. (2006). Öğretmen eğitiminde portfolyo değerlendirmenin kullanımına ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(1), 161-199.
- Dietz, M. (1995). Using portfolios as a framework for professional development. *Journal of Staff Development*, 16, 40–43.
- Doolittle, P. (1994). Teacher portfolio assessment. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 4(1). 01 Nisan 2016 tarihinde <http://PAREonline.net/getvn.asp?v=4&n=1> adresinden erişildi.
- Duffy, M. L., Jones, J. ve Thomas, S. W. (1999). Using portfolios to foster independent thinking. *Intervention in School and Clinic*, 35(1), 34-37.
- Fallon, M. A. ve Watts, E. (2001). Portfolio assessment and use: Navigating uncharted territory. *Teacher Education and Special Education: The Journal of the Teacher Education Division of the Council for Exceptional Children*, 24(1), 50-57.
- Fontana, J. (1995). Portfolio assessment: Its beginnings in Vermont and Kentucky. *NASSP Bulletin*, 79(573), 25-30.
- Gelfer, J., O'Hara, K., Krasch, D. ve Nguyen, N. (2015). Teacher portfolios: an effective way to assess teacher performance and enhance learning. *Early Child Development and Care*, 185(9), 1495-1503.
- Gellman, E. S. (1993) The use of portfolios in assessing teacher competence: measurement issues. *Action in Teacher Education*, 14(4), 39-44.
- Graham, B. (1993). *New directions in portfolio assessment: Assessing the assessors*. 21 Nisan 2016 tarihinde <http://eric.ed.gov/?id=ED355537> adresinden erişildi.
- Granberg, C. (2010). E-portfolios in teacher education 2002–2009: the social construction of discourse, design and dissemination. *European Journal of Teacher Education*, 33(3), 309-322.

- Gül, İ., Türkmen, F. ve Aksel, N. (2017). Aday öğretmen görüşlerine göre aday öğretmen yetiştirme sürecinin değerlendirilmesi. *Hüvit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 365-388.
- Karakuş, M. (2010). Çağdaş denetim yaklaşımları. *Journal of Social Science*, 20(2), 18-200.
- Külekçi, E. ve Bulut, L. (2010). Türkiye ve ABD'deki Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Karşılaştırılması. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13.
- Learning and Teaching Center (2010). *Evaluation of faculty teaching: methods of evaluation: teaching portfolios*. 16 Mart 2016 tarihinde https://www.udayton.edu/ltc/_resources/writing/assessment_resources/Teaching_Portfolios.pdf adresinden erişildi.
- Lengeling, M. M. (1996). *The use of portfolios for teacher evaluation*. 16 Mart 2016 tarihinde <http://eric.ed.gov/?id=ED399819> adlı siteden erişildi.
- Meyer, D. K. ve Tusin, L. F. (1999). Preservice teachers' perceptions of portfolios: Process versus product. *Journal of Teacher Education*, 50(2), 131-139.
- Moss, P. A., Schutz, A. M. ve Collins, K. M. (1998). An integrative approach to portfolio evaluation for teacher licensure. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 12(2), 139-161.
- Mues, F. ve Sorcinelli, M. D. (2000). *Preparing a Teaching Portfolio*. 16 Mart 2016 tarihinde http://oeruniversitas.com/images/e/ea/Teaching_portfolio.pdf adresinden erişildi.
- Oakley, K. (1998). The performance assessment system: A portfolio assessment model for evaluating beginning teachers. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 11(4), 323-341.
- Pearlman, M. (2008). The design architecture of NBPTS certification assessments. Ingvarson, L. ve Hattie, J. (Yay. Haz.), *Assessing teachers for professional certification: The first decade of the national board for professional teaching Standards* içinde (ss. 55-93). İngiltere: Emerald Group Publishing.
- Pelletier, C. M. (1994). *Teacher portfolio: reflection in action: An alternative to traditional teacher evaluation, and creating teacher portfolios*. The Dallin School Project.
- Peterson, K. D. (2002). *Teacher evaluation: A comprehensive guide to new directions and practices*. California: Corwin Press.
- Reis, N. K. ve Villaume, S. K. (2002). The benefits, tensions, and visions of portfolios as a wide-scale assessment for teacher education. *Action in Teacher Education*, 23(4), 10-17.
- Resmî Gazete (2015). *Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği*. 25 Nisan 2017 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150417-4.htm> adresinden erişildi.
- Rodriguez-Farrar, H. B. (2006). *The Teaching portfolio: A handbook for faculty, teaching assistants and teaching fellows*. 05 Nisan 2016 tarihinde <https://www.brown.edu/about/administration/sheridancenter/sites/brown.edu/about/administration/sheridan-center/files/uploads/TeachingPortfolio.pdf> adlı siteden erişildi.
- Seldin, P. ve Miller, J. E. (2009). *The academic portfolio: a practical guide to documenting teaching, research, and service*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Seldin, P., Miller, J. E. ve Seldin, C. A. (2010). *The teaching portfolio: A practical guide to improved performance and promotion/tenure decisions*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Shulman, L. (1988). A union of insufficiencies: Strategies for teacher assessment in a period of reform. *Educational Leadership*, 46, 36-41.
- Smith, K. ve Tillema, H. (2003). Clarifying different types of portfolio use. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 28(6), 625-648.
- Stefani, L., Mason, R. ve Pegler, C. (2007). *The educational potential of e-portfolios: Supporting personal development and reflective learning*. Londra: Routledge.
- Sullivan, S. ve Glanz, J. (2000). Alternative approaches to supervision: cases from the field. *The Journal of Curriculum and Supervision*, 15(3), 212-235.
- Terry, G. L. ve Eade, G. E. (1983). *The portfolio process: new roles for meeting challenges in professional development*. 25 Nisan 2016 tarihinde <http://eric.ed.gov/?id=ED229342> adresinden erişildi.

- Tigelaar, D. E., Dolmans, D. H., De Grave, W. S., Wolfhagen, I. H. ve Van Der Vleuten, C. P. (2006). Participants' opinions on the usefulness of a teaching portfolio. *Medical Education*, 40(4), 371-378.
- Tucker, P. D., Stronge, J. H., Gareis, C. R. ve Beers, C. S. (2003). The efficacy of portfolios for teacher evaluation and professional development: Do they make a difference?. *Educational Administration Quarterly*, 39(5), 572-602.
- Urhan, İ. (2013). *Türkçe öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme ile öğretmen öz yeterlik algısı arasındaki ilişkisinin incelenmesi (Niğde üniversitesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı.
- Wade, R. C. ve Yarbrough, D. B. (1996). Portfolios: A tool for reflective thinking in teacher education?. *Teaching and Teacher Education*, 12(1), 63-79.
- Wade, A., Abrami, P. ve Slater, J. (2005). An electronic portfolio to support learning. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 31(3).
- Wolf, K., Linchtensein, G. ve Stevenson, C. (1997). *Portfolios in teacher evaluation*. 21 Nisan 2016 tarihinde <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED409378.pdf> adresinden erişildi.
- Wolf, K. ve Dietz, M. (1998). Teaching portfolios: Purposes and possibilities. *Teacher Education Quarterly*, 9-22.
- Wolf, K. (2006). Portfolios in teacher evaluation. In Stronge, J. H. (Ed.) *Evaluating teaching: A guide to current thinking and best practice (2. Baskı)* (ss. 168-184). California: Corwin Press.
- Xu, J. (2003). Promoting School-Centered Professional Development through Teaching Portfolios A Case Study. *Journal of Teacher Education*, 54(4), 347-361.
- Yorulmaz, M. (2006). *İlköğretim kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünmeye ilişkin görüş ve uygulamalarının değerlendirilmesi: Diyarbakır ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zeichner, K. ve Wray, S. (2001). The teaching portfolio in US teacher education programs: What we know and what we need to know. *Teaching and teacher education*, 17(5), 613-621.

Extended English Abstract

Introduction

It is possible to state that inspection activities take an important place in education and training. Over time, it is seen that the point of view of checking and finding mistakes of the classical inspection understanding has been replaced by the applications of the modern inspection understanding directed at guidance and development. The evaluation of the teacher's performance has always been a subject to put emphasis on with regards to inspection; because evaluation of the teacher's performance is associated with the quality of teaching. Indeed, it can be stated that the increase in performance of the teacher will positively affect the student performance. For this reason, it is necessary to use effective methods in evaluation of teachers' performances.

Recently, there has been a curiosity among educators regarding how teachers can evaluate their own learning, teaching understandings and skills more effectively. As a result of this curiosity, a new paradigm based on constructivism in inspection came up. According to this, portfolio is expressed as a method that the teacher can use as self-evaluation and can be used to evaluate his/her performance. In this study, the teacher portfolio evaluation approach, which is expressed as a tool for evaluating the performances of the teachers, is examined.

Areas of Usage and Purpose of Portfolios

Portfolios are used in many areas (education, medicine, nursing, arts, management etc.); yet the most salient one in these areas is the educational area. According to this, portfolio is most frequently used in the field of teacher education (Butler, 2006). Portfolios are particularly used in pre-service teacher training programs to measure the level of readiness of candidate teachers (Aydin, 2013; Cáceres, Chamoso, Azcárate, 2010; Doolittle, 1994; Meyer and Tusin, 1999; Zeichner

and Wray, 2001). As a matter of fact, it is thought that portfolio is most effective for teachers who are new to the profession or who are in their pre-service period (Beck, Livne, Bear, 2005). As opposed to this, some authors (Adamy and Milman, 2009; Allan and Cleland, 2012; Attia, 2010; Davis and Osborne, 2003; Terry and Eade, 1983) criticize the usage of teacher portfolios only in the service, and point out that teachers in practice should also prepare portfolios. Indeed, because of its structure which enhances the reflective thinking and professional learning, Xu (2003) considers the use of portfolios starting from pre-service to every stage of teaching to be important for individual's development in the field of teaching.

Conclusion

Portfolios have different areas of usage and purposes. Therefore, it is necessary to prepare portfolios according to the purpose of the people. The portfolios that teachers thought were an effective way to apply for work; they need to see it as a means of continuous improvement, not just as a way of recruiting.

The benefits and limitations of the portfolios must be well defined before using this evaluation approach. As a matter of fact, in addition to many benefits of portfolio evaluation, there are limitations that need to be carefully assessed. The use of portfolios to assess teacher performance may not be a response to all questions. However, if more work is done to ensure the validity and reliability of portfolio evaluation, it may be a very effective evaluation method for evaluating performance.

Portfolio is a practice that is especially used in higher education in successful countries in terms of education. In order to be able to graduate from college, teacher candidates are required to prepare these portfolios from the first year they start studying until the last day. This situation is seen as a proof for the teacher candidates to show them how they developed themselves, and allows the candidates to notice their shortcomings. It is seen that this practice is not common in faculties that provide teacher education in Turkey. However, it would be beneficial to use such a practice effectively in faculties of education, recognizing that this is a modern evaluation approach that objectively reflects development. The personal and professional development portfolios which MoNE will benefit from in using the performance evaluation of candidate teachers can be seen as an important starting point. However, it is important to develop these studies by taking the practices in the world into consideration and especially to determine the criteria for portfolio evaluation. Of course, it is important for the candidate teachers to include in their portfolios all the work they have conducted related to familiarizing the city where they will work, the books they read and the films they watched. However, it is possible to state that empirical studies on the effectiveness of this practice should be made in the field.